

אל נזלול בדברים „משניים“

הרהורים
בעקבות
תמרון

רס"ן ל. מרחב

טוב, אי־אפשר שבשעת עיבוד תכנית המבצע ישקול רק נתונים גדולים, עיקריים. אם רוצים הם ליצור את תמונת שדה־הקרב בשלמותה, מוכרחים הם לשקול גם „דברים קטנים“ — ולהבטיח את ביצועם. ברור, כי הם חייבים להבטיח דיל בין גורמים עיקריים לבין גורמים משניים, ולהקדיש תשומת־לבם במיוחד לראשונים, אך ודאי שלא יזלזלו אף בגורמים המשניים; שכן תכנית־המבצע חייבת לכלול את כל הגורמים — הן העיקריים, הן המשניים. היא חייבת לחזות את כל אפשרויות התפתחותה של הלחימה, ולענות מראש לכל האפשרויות הנפתחות תוך־כדי מהלך הלחימה. בחישובים ובתחזיות של תכניות המבצע אסור להתעלם משום אפשרות — אפילו היא, כביכול, בלתי־צפויה — ומכל גורם העשוי „להגיח“ לפתע; ולשם כך יש להכין מראש תגובה מידית מצדנו.

שיקולים אלה ודאי שחיוניים והכרחיים בשלב־התכנון. אך מבחנם האמתי — לאחר שנכללו בסעיפי־תכניות, — המבחן של „היעמ“ דר“ לכוחות הפועלים ומפקדותיהם, בא מעל־לכל אח“כ, בשלב הביצוע; אותו ביצוע שבמלחמה מתגלה הוא במבצע ובקרב, ואילו בתקופות שלום, ובתכונת־הגייסות — ביטוי בתרגיל ובתמרון.

אחת המסקנות העיקריות, שיש להסיק מה־נחה־כללית שהוגדרה־לעיל לגבי צרכי־התכנון, אומרת כי הכרח הוא להקדיש תשומת־לב שיטתית ומתמדת להשגת „בטיחות מב־צעית“: — דהיינו — לאותו מכלול־פעולות הנדרש לשם כך, והמתחיל מפעולות־מודיעין, נמשך בהקמת מערכת אבטחה־ישירה של הגייסות, בהקמת מערך הגנה נ״ט ונ״מ — והוא מתבטא גם בדברים כה שונים (לכאורה) כהסוואה וכהבטחת־אגפים. וכאן בסופו של פרוט חלקי זה, נגענו דרך־אגב בבעיה נכבדה ביותר (ואף הרת־סכנות — אם לא תוקדם כאן רפואה למכה). ידוע לכל שהאגפים תמיד רגישים מאוד, ולעתים קרובות נתונים הם לכל מיני הפתעות — התקפות־נגד, פשיטות, מארבים וכדומה. שהרי האויב מחפש תמיד הזדמנות לפגוע באגפים פתוחים ולא־מאובטחים, כדי לגרום להחלשה ולבלבול בשורותינו — ועלידי כך להביא לעצירת התקפתנו, או אפילו לכשלונה הגמור.

בניהול הקרב — בצד דברים הנראים לכל כבעלי חשיבות ממדרגה־ראשונה — ישנם גם דברים אשר במבט־ראשון נראים כחשובים פחות. על אחדים מדברים מעין אלה הנראים כבעלי חשיבות־משנית רוצה אני לעמוד הפעם. כהנחת־יסוד הנני מניח כי השיקולים העיקריים בתכנון־מבצע הם אותם גורמים, שלהם נודעת חשיבות מכרעת בהשגת ההצלחה בביצוע המשימה. הכל יסכימו ודאי כי זוהי הנחה נכונה. ולגורמים אלה — כידוע — שייכים: בחירת כיוון המאמץ־העיקרי, איגוד־כוחות נכון, בחירת הזמן הנכון ליום ה״ע״ ושעת ה״ש״, תיאום ושיתוף־פעולה, תחזוקה, ועוד.

אולם כנגד הנחה זו רוצה אני להציג הנחה־נגדית, והיא: — כי גם ל„דברים המשניים“ (או אף „קטנים“, כפי שמכנים אותם לעתים) יש השפעה מכרעת על מהלכו של קרב.

אך מה קורה לעתים קרובות? — תכופות מזלזלים אנו באותם „דברים משניים“ ועוסקים בעיקר בדברים אשר ברור לכל כי הם חשובים. אך גישה כזו לא זו בלבד שאיננה נכונה — אלא לעתים אף עלולה היא להביא לידי כשלון. כולנו מבינים כי מפקד טוב, או קצין־מטה

אכן, גם אבטחת האגפים בהתקפה, היא עצמה הנה דבר מורכב-למדי, וביצועה למעשה (ולא כסיסמה בלבד) מצריך שורה שלמה של פעולות מתוכננות מראש בכל הדרגים, כגון: סיור מתמיד באגפים, הקצבת כוחות מיוחדים לאבטחת האגף, (בעוצבות גדולות יותר מוטל תפקיד זה, בכוחות הפועלים לפי דוקטרינת הלחימה הסוביטית, למשל, על עתודות רגלים, כוחות נ"ט, הנדסה וכד') המוחזקים מאחורי הכוחות התוקפים וקרוב לאגף העלול להיתקף התקפות נגד.

יתכן כי בתרגיל יכולה הונחת כללים אלה לא להביא לידי שום תקלות רציניות, אך ספק

אם כך הוא הדבר במלחמה. זאת ועוד. כבר תכניתו של המבצע חייבת לחזות מראש בכל שלב ושלב, תפיסת תואי-קרקע שיהיו נוחים להדיפת התקפות נגד של האויב באגפיו — ועל-ידי זה להבטיח התקדמות רצופה של הכוחות העיקריים (כאן מופיעה „הבטיחות-המבצעתית“ כאחד התנאים-המסייעים של מהירות אופרטיבית). ועוד — כל אחד מאתנו יודע היטב, כי את הקרב החדש מציינות ניידות והתפתחויות פתאומיות — שכן לאויב יש אפשרות לרכז במהירות בשדה-הקרב כוחות ניכרים, כדי להגיב על מגמת מבצע-ההתקפה שלנו. הוא מסוגל לבצע תוך זמן קצר התקפות

ידוע לכל כי לא פעם נכשלו תכניות מבצעיות גדולות, „די טובות“, רק „בגלל הבורג הקטן“. קח, למשל, את הדוגמה הקלסית ממלחמת העולם השנייה — האופנסיבה של הכוחות הגרמניים-נאציים בחורף 1941, שעה שהם התכוונו ללכידת מוסקבה. הגרמנים תכננו לכאורה הכל בפרטי-פרטים, במלוא הקפדנות שלהם, השקיעו בתכנון מאמצים רבים; התכנית לכשעצמה היתה מצוינת, אבל... הם לא הביאו בחשבון מספר גורמים, שכנראה סברו כי לא יוכלו להשפיע באופן מכריע על מהלך המערכה; כגון: — בגלל אי-התחשבותם בקור השורר בחורף הרוסי (וזכור מה שקרה לצבא נפוליון, במסעו לרוסיה ב־1812) — לא הכינו הגרמנים לחייליהם תלבושת חמה; ועוד „פרט קטן“ — הם לא הכינו מראש למכוניות ולטנקים דלק ושמונים המתאימים לתקופת הקור, וכתוצאה מכך לא יכלו להפעיל רבים ממונעיהם בשעת-דחק, והרי טעות גדולה עוד יותר — ומסוג אחר לגמרי: — הזלזול שזלזלו באפשרויות של הפוטנציאל הרוסי בכוח-האדם. בנזרת-הקרבנות שכסביבות מוסקבה לא היו לגרמנים עתודות אופרטיביות מספיקות — להמשך-פיתוחו של המסע על בירת הרוסים. הם לא הביאו בחשבון את האפשרות כי יהיה ביכולת הרוסים לרכז באזור שממזרח למוסקבה עתודות רבות מאוד לשם עריכת התקפה נגדית. ואולי עקב-כך קרה גם הדבר המפתיע (ורב-ערך) כי הגרמנים, עם כל בקיאותם הצבאית, לא שמו לבם כראוי לאבטחת אגפיהם של כוחותיהם התוקפים והיו על-כך נתונים אח"כ להפתעות בלתי-צפויות, ולהתקפות נגד חזקות מאוד במשך כל אותה מערכה.

לכאורה — דברים רחוקים. דוגמה „לוגיסטית“ גדולה — ורחוקה מתנאינו. ודוגמה אופרטיבית גדולה — ולמבט-ראשון יקשה לראות כיצד תשתקף במציאותנו. אך מאחרי לבוש אחר צריך לחפש את הגרעין המחשבתי המאלף. קודם-כל, גם מדוגמאות אלו, לגופן, יש ללמוד — אם רק נשכיל לתרגמן. הנה, הדוגמה האופרטיבית: — האין תוכנה דומה לבעיה כיצד להמנע מזלזול באפשרות של היערכות עמוקה-מאוד של אויב, מערכים-מערכים, וכיצד לסגל מראש את מחשבתנו לצרכי ה„טיפול“ בה, והתגובות עליה? ואף הבעיה החזקית שהוזכרה — אבטחת-האגפים — האם אינה כרוכה, בכל מיני מצבים שהיו ומצבים צפויים, באפשרות היערכות רחבה-מאוד של יריב — והצורך למצוא דרכי-תגובה עליה? אלא שההתכוננות-מראש הנחוצה בשביל גדולות — הריהי נדרשת לא-פחות, אמנם בגלגולי נתונים וצורה, אף בשביל הקטנות.

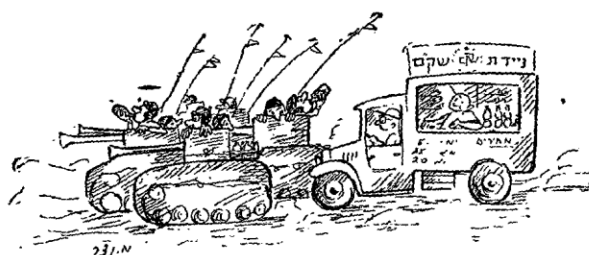
התוצאות עלולות להיות חמורות ביותר. נבית, למשל, שלא נשמרה משמעת-אורות — או כי מכוניות באות עד לאותלי המטה (המוס- תרים והמוסוים), מבלי כל משמעת שבילים, ומגלות בכך את מיקום המטה. הרי האויב יגלה עד מהרה את המטה, ויפציץ אותו. איזה ערך יש לתכניות המצוינות שהכין המטה אם הוא עצמו הושמד כתוצאה מכך — ואין מי שינהל את הקרב?

והנה דוגמה אחרת. הכוחות נעים לאורך הכביש, או ציר-המסע. המטה תיכנן הכל כהלכה — את אורך השיירות, הרוחים, ביניהן, לוח- הזמנים — הכל; אלא מה? — לא הבטיחו משמעת-תנועה — אין בכבישים נקודות-ויסות לפיקוח על התנועה לסיווגה, וכך, נקל לתאר תמונה העלולה להתהוות אז: — השיירות נשברות, לוח-הזמנים למעשה מתבטל; זה רוצה להקדים את זה — ונוצרים פקקים על הכביש. ופתאום מופיע האויב באויר. אין לו מטרה טובה מזו להפצצה — והתוצאה ידועה. בשרשרת- סיפורים כזו ניתן להמשיך לבלי-סוף.

ברשימה קצרה זו לא היתה כלל כונה לנגוע בכל הפרטים והמצבים האפשריים. אך גם במה שצוין בה ברפרוף — יש משום הוכחה מספקת, שעל-פיה יכולים אנו לקבוע כי גם ל„דברים המשניים“ נודעת השפעה רבה בהשגת מטרותינו. ואל לנו לזלזל בהם!

נגד חזקת, ולגרום לנו צרות רבות ובמקרה הפחות-חמור — הפסד זמן. אך כדי שנוכל למנוע ממנו אפשרות כזו, כמעט בגדר תנאי הוא כי יוקצו מראש בתכנית-המבצע כוחות, שיהיו מכוונים לתגובה מהירה על כונות כאלו של האויב — תגובה שבאם תצליח בשלב מכריע כזה, הרי בהמשכה תהיה עשויה אף להביא לידי מיגור האויב וחיסולו. ואשר נאמר לגבי האגפים — חל במידה מסוימת גם על העורף („עומק-המערך“). העתודות — אשר בכל לחימה נגד יריב העורך-לעומק צריך שתהיינה מצויות בעומק מערכת-הכוחות של-עצמך — חייבות להיות מכוונות גם להשמדת צנחני האויב, כי אין לזלזל באפשרויות יוזמתו אף בתחום זה. והנה, יש ובמציאות (וביחוד — בזו ה„תרי- גילית“) דוקא האגפים (ומה-גם ה„עורף“) נח- שבים ל„דברים משניים“ מובהקים.

עד כאן — על סוגית אבטחת אגפים בהתקפה, ועל נכונות להגיב על תגובות האויב; אך נמשיך בהצגת שאלות — שהן גם שאלות לעצמנו. נבית כי תיכננו את כל המבצע יפה-יפה, אבל, תוך-כדי ביצועו, שוכחים אנו לפעמים עוד „דברים קטנים“ נוספים: — אבטחה ישירה של חניות ושל המטה, אבטחתם נגד- מטוסים, הסוואתם, שמירת משמעת-שבילים ב- מפקדות, סודיותן, דרך-ההתחפרות וכד'. כשאין הקפדה על כל „הדברים הקטנים“ הללו —

אמרות ♦ השגות ♦ מושגים

"בימינו ישיר הוא הקשר שבין הגורם המדעי-הטכנולוגי לבין מציאות החימוש (וע"כ — הטקטיקה) של צבאות. הרגלי והשריונאי — אי-אפשר שיוכו בנשק או טנקים שישקלו בשליש או בחצי פחות מאשר עתה, אלא אם כן יצליחו מבקשי-פתרונות שבמעבדות לפתור בעיות טכניות וכימיות מסוימות."

מתוך מאמר על "הכימיה וההגנה-הלאומית", בירחון-צבא צרפתי.

★

"כאן הפכנו להליקופטרים את הצוללות שלנו — אשר אין ביכולתן לעופף מעל חבליה-ג'בל' של אלג'יריה."

הלצתו של איש-פרלמנט צרפתי, לרגלי התמורות בתקציב-ההגנה, לפיהן קוצץ סעיף-הצי והוגדלו כוחות-היבשה והאוויר.

מה בין דביקות-לתכנון -

ובין דביקות-לתכלית

"דוגמאות הסטוריות מיטיבות להמחיש את ההבדל שבין שתי התפיסות בענין תכנון: — התפיסה ה'אירופאית' שבשבילה התכנון הוא בגדר חקר נתונים חשובים, ובנית השערות על התפתחות אפשרית — וה'אנגלו-אמריקאית', שבה, התכנון מולך בכיפה; והן מצביעות על התוצאות העשויות לבוא בעקבות כל אחת מאלו.

בינואר 1944, כאשר תפסו כוחות-הנחיתה האמריקאיים והבריטיים בהפתעה את ראש-החוף ליד אנציו שבאיטליה-התיכונה, אפשר היה להם לזנוק במהירות קדימה, לעבר רומא. אך, לרוע-המזל, התכנון קבע את פתיחת ההתקדמות לפני-הארץ רק ליום השביעי לאחר הנחיתה — ועל-כן הפסידו בעלות-הברית את ההזדמנות, וההתקדמות סוכלה. לצבאו הגרמני של קסלרינג ניתן הזמן בו יכול היה להתארגן ולקבל תגבורת.

באבגוסט 1944, לקראת הנחיתה בדרום-צרפת, קבע תכנון בעלות-הברית את לכידת טולון ליום ה-20, ואת כיבושה של מרסיי ליום ה-40. הגנרל דאָ-לאַטר הצליח, במרץ שאין-לעמוד-בפניו, לזרז את המבצעים, טולון נלכדה, בשטף ההתקדמות, ב-27 באבגוסט (ע+12), ומרסיי — למחרת (ע+13): — דהיינו 8 ימים במקרה האחד, ו-27 ימים במקרה האחר, 1971 מועדי התכנון.

בשעת ביצועה של תכנית-סוּאֶץ באוקטובר-נובמבר 1956, עשויה היתה תוספת-כלשהי של גמישות, ושל מחשבה ופעולה נועזות-יותר, לזרז את מהלך הנחיתות — ולא להניח למצרים את הזמן בשביל פניה אל ברה"מ ואל דעת-הציבור של העולם, נעלה-מכל-ספק הוא כי תכנון, בצורת מחקרי מטה, הנו הכרחי; אך הוא הופך למזיק כאשר מפקדות צבאיות מקדישות לו את פעילותן על-פני שנים רבות. נזכר אני בקשר לכך כיצד, במפקדה-העליונה לכוחות מעצמות-הברית באירופה, ('שייפ' — היא מפקדת-כוחות נאט"ו באירופה), עסקו אנשי מפקדה בפברואר 1951, בחדרים האחדיים של מלון, אֶסְטוּרִיה' שעמדו אז לרשות המפקדה, בבירורי תפיסות-יסוד חיוניות. כעבור זמן-מה החלו הדיונים לעסוק בניסוחים כלליים — אחר-כך במשפטים ובביטויים — ולבסוף במילים. יש לשער כי עתה כבר עוסקים הם בפסיקים. מטות העובדים פרק-זמן ממושך על אותה בעיה עצמה, אשר נחוגה משתנים אך במעט, מגיעים לבסוף אל מצב של קפיאה-על-השמרים."

מתוך מאמרו של גנרל-הארמיה מ. קרפנטס, מי שהיה מפקד קבוצת-הארמיות של זירת-מרכז-אירופה בכוחות-נאט"ו.